AYKO

ENVER GÖKÇE

YAŞAMI
BÜTÜN ŞİİRLERİ

Sanat ve Kültür Dizisi 2

ENVER GÖKÇE
YAŞAMI
BÜTÜN ŞİİRLERİ

Enver Gökçe 1920'de Erzincan/Kemaliye'nin Çit köyünde doğdu. Çocukluğu doğduğu köyde geçti. 10 yaşlarında Ankara'ya geldi. İlk, Orta, Lise ve Üniversite öğreniminin tümü Ankara'da geçti. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. (1948) Şiir yazmaya 1940 yılında başladı. İlk şiirini 1943'de Ankara'da çıkan Yurt ve Dünya dergisinde yayınladı. 1948'de Türkiye Gençler Derneğine üye olması yüzünden tutuklandı. Üç ay tutuklu kaldı. 1951'de yeniden tutuklandı. 7 yıl hapiste yattı. İki yıl da sürgünde yaşadı. Şiirleri, imzalı-imzasız yazıları Ülkü, Yurt ve Dünya, Ant, Gün, Söz, Yağmur ve Toprak, Yeryüzü dergilerinde çıkan Gökçe halk şiirinin dil olanaklarını toplumcu gerçekçi çizgide usta bir biçimde kullanmasını bildi. Hücrede kaldığı sıralar tutulduğu hastalıktan kurtulamadı. Son günlerini Ankara'da Seyranbağları huzurevinde geçirdi. Tutulduğu hastalık daha fazla ürün vermesini önledi. Ve ölümüne neden oldu. 19 Kasım 1981 de aramızdan ayrıldı.

Daha önce "Dost Dost İlle Kavga" ve "Panzerler Üstümüze Kalkar" isimli kitaplarıyla tanınan Gökçe Pablo Neruda'nın yanısıra GeSinoviç, Panova ve Hayyam'dan da çeviriler yaptı.

Bu kitap da; kitaplarında ki tüm şiirlerin yanısıra dergiler de kalan bazı şiirleri; ayrıca arka kapakta kendi el yazısı ile görülen ilk defa yayınlanan "Türkiyem" isimli şiiri yer alıyor.

AYKO YAYINLARI 4

Sanat ve Kültür Dizisi 2

Kapak Resmi : Kathe KOLLWITZ

Enver GÖKÇE/YAŞAMI BÜTÜN ŞİİRLERİ/KAPAK Düzeni: PANO GRAFİK/Baskı: Özkur Ofset Ankara Yayın Üretim Kooperatifi (AYKO): Yiba Çarşısı Kat 3 No: 355 Ulus/ANKARA/Aralık-1981

ENVER GÖKÇE

YAŞAMI BÜTÜN ŞİİRLERİ

ölüm adın kalleş olsun

Enver Gökçe
1920 yılında doğdu.

Bu toplumun insanlarına
bir yüreğin
nasıl sevgiyle çarptığını
göstererek,
bu işin ölümsüzlüğünü
belgeleyerek,
1981'de öldü.

Bu sevdayı anlayabilmek için...

AYKO

kendi diliyle öz yaşamı

GURBET YURDUMUZDUR BUNDAN BÖYLE:

1920 Yılında Doğmuşum:

Ankara'ya gelişimiz çok soğuk, hemen hemen kışın yeni başladığı bir zamana rastlar. O zaman dokuz yaşındayım. Yağmurlu bir günde köyden ayrıldık. Arapkir'e ordan da Hekimhan, Kangal yoluyla Sivas'a kadar kara yoluyla ve kış vaktinde yolculuğumuzu sürdürdük.

Ulaşım yolları iyi değildi. Hatta o koşullarla zor ilerliyorduk. Ve hayvanlarla geliyorduk. Hanlarda yata yata. O zaman uzun bir yolculuktan sonra, on bir günde Ankara'ya gelebildik.

Ankara yeni kurulabilen on beş bin nüfuslu küçük bir kasaba görünümündeydi. Şehir bugünkü Ulus ve Ulustaki heykel çevresinde ve Samanpazarı denen yer etrafında, Ankara Kalesi'nin çevresinde toplanıyordu. Bundan böyle burada yaşayacaktık.

OKUL YAŞAMI BAŞLIYOR:

Derken 929 yılında o zamanlar, Ankara'da Hüseyin Avni isminde bir zatın yönettiği hususi bir ilkokul vardı. Oraya paralı girip okunuyordu. Okullar yeni başlamıştı. Ben gecikmiştim zaten. Bu okula kayıt oldum. İlk okulu burada okudum ve bitirdim. 935 ve 936 yıllarında Cebeci ortaokuluna devam ettim. Lise tahsilime gene Ankara'nınGazi Lisesi denen ünlü okulda devam etmiştim. 939 yılında öğrenimimi tamamladım

Bu yıllarda yeni yeni okuyor, tadalıyor, gelişiyor ve kendimi yetiştiriyordum. Ta ilkokuldayken bu sevgi içimize atılmıştı. Celalettin Tevfik bey adlı bir öğretmenimiz vardı. Bu öğretmen bana kendi derslerinde eski şairlerden (N. Kemal ve başka şairlerden) ünlü şiirleri okur ve okuturdu. Bana şiirin güzelliklerini anlatırdı. Bu öğretmene karşı, bana okuma sevgisi aşıladığı için, saygım büyük olmuştur. Yine Gazi lisesinde edebiyat derslerine Feyziye Abdullah ve İsak Refet gelirlerdi. İsak Refet edebiyat hocamız oldu. Bu hocalar beni yönlendirdiler edebiyata. Ben de mümkün mertebe faydalandım. Bu hazırlıklarla Üniversite yaşamına başlamış oldum. Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde Türkoloji adlı bir bölüm vardı. Burayı seçtim.

DEVRİMCİ DÜŞÜNCE VE DERNEKLERLE İLİŞKİLER:

İşte Üniversiteye devam etmem sırasında, daha doğrusu devrimci fikirlere olan yakınlığım dolayısıyla, fakültenin ilk yıllarından itibaren, bazı derneklere ve yayınlara yöneldim. Bunlarla bağlantı kurdum.

Ülkü dergisi adlı ünlü Halkevi dergisinde çalışmaya başladım. Görevim düzeltmenlik ve dergi çıkarma tekniği üzerindeydi. O zaman dergiye Ahmet Kutsi Tecer ve Bedrettin Tuncel yön veriyorlardı. İdare kısmında Ahmet Serdaroğlu adlı sevdiğim bir insan çalışırdı.

Dergiye, Nurullah Ataç, Ahmed Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer zaman zaman uğrarlar, ve konuşurlardı.

Ben bu arada, gene Ankara'da çıkan bir dergide, bir şiir yayınlamıştım. Bu şiir Ahmet Kutsi Tecer tarafından görülerek beğenilmemiş, (bu şiir, "Köylerim" adlı ve "Dost Dost İlle Kavga" adlı kitabımda yayınlanan şiirdir.) bana Ahmet Kutsi Tecer tarafından şiirin çok kötü olduğu söylendi. Benim şiiri bırakarak düzyazı yazmam istendi. Ben de o zaman, Ahmet Kutsi Tecer'e "ben daha kötüsünü de yazarım" diye güya esprili olarak cevap vermiştim.

SANAT YAŞAMINDA YENİ ARKADAŞLAR:

Ülkü'de bir kaç yeni arkadaş tanıdım. Bunlardan bir tanesi Sefer Aytekin'di. O zamanlar çok devrimci bir rol oynayan Sefer Aytekin hayatımda unutamadığım insanlar arasındaydı.

O zamanlar Ankara'da bulunan Arif Damar (Arif Barikat) ve bugün de edebiyatımızın bilinen kişilerinden Mehmet Kemal

de benim ilk edebiyat arkadaşlarımdır. Mehmet Kemal'le aynı mahallede otururduk. Benim ilk arkadaşlarımdan birisidir. Yine Ceyhun Atıf Kansu da daha ilkokul çağında, belki de ilk tanıdığım en eski arkadaşlarımdan birisidir. Kendisiyle Hususi bizim mektepte beraber okumuştuk. Bu arkadaşlardan sonra şair Niyazi Akıncıoğlu'nu tanıdım. Bunlar "On Beşinci" Yıl isimli kahvenin devamlı sakinlerindendi.

ÖĞRETMEN ÖĞRENCİ İLİŞKİLERİ:

Belirli hocalar dışındaki hocalarla ilişkimiz her şeyden önce bir talebe hoca münasebetinin dışına çıkmazdı. Yani siyasi bakımdan yahut diğer yönlerden herhangi bir fikir alış verişinde bulunmak olmazdı. Yalnız devrimci hocalarımızdan, Pertev Naili Boratav, Behice Boran, Niyazi Berkes ve karısı Mediha Berkes'le aramız gayet iyiydi.

İŞÇİ ARKADAŞLAR:

O sıralarda gene dergi ve gazete çıkarırken bir çok matbacı, mürettip işçi arkadaş tanıdım. Bunlardan bir tanesini hiç unutamam. Bu Hasan isimli bir işçidir. Ve sonra adına Mürettip Hasan isimli şiiri yazdım. Çok iyi, Anadolu Halkından bir gençti Hasan. Hasan'la daha sonra 951 büyük tevkifatta da karşılaştık. Onu da tutup getirmişlerdi. Zavallı Hasan Beş seneye mahkum olmuştu ve veremdi de. Sonunda çok yaşamadı zaten.

DERGİCİLİK YILLARI ve KARARLI BİR TAVIR:

O zamanlar gençtik, sıhhatliydik tabii. Her işi benimseyerek yapıyorduk. Bu yüzden bizim derginin çıkışında mesela Ant dergisinin çıkışında, ortaya getirilişinde büyük yararlarım olduğu doğrudur. Ve bu işleri hiç bir şey beklemeden, kendiliğinden ve tabii olarak yapıyorduk.

Sanatçılık ilişkilerimiz gelişmeye başladı.

Ben gençliğimde de kesin olarak içki taraftarı değildim. Bu yüzden o zamanki ünlü Ankara meyhanelerinden hiç birine gitmedim, gitmezdim. Ve arkadaşlarımı da bu yerlere gitmekten men ettim.

Yine bu devrede ünlü halk ozanları, Aşık Ali İzzet, Aşık Veysel, Habib Karaaslan gibi temiz şairlerin hepsiyle teker teker tanıştım, ilgilendim. Onların gerçekten temiz bir halk yüzleri vardı. Ve bu taraflarıyla az çok ilgilendim ve temaslar kurdum.

O gün iki şey vardı ortada benim için. Bir yanda Garip hasta sanat anlayışı diğer yanda dinamik halk edebiyatının yüzü. Bunlar karşı karşıya getirilince ben elbetteki kendi sınıfımdan gelme halk ozanlarından taraftım. Bu yüzdendir o devrede bu şairlerin yanında olmam. Nitekim halk ozanları bu işte gerçek yerlerini göstermişler ve her zaman doğrunun güzelin yanında olmuşlardır.

Biz tavrımızı belirlemiştik.

945 yılında yani Garipçilerin edebiyatımıza egemen oldukları bir çağda dergi yayınlamaya ihtiyaç duymuştuk. Bu devre henüz toplumcu akımı güçlendirmeye çalıştığımız bir devreye rastlar. Orhan Veli ve arkadaşları o zaman devrimci şiirleri yoksayan ve yozlaştıran bir çalışma içindeydi. Ve bu sebeple biz Ant çevresinde, küçük bir topluluk da olsak, devrimci sanat sorumluluğunu üstlenmiştik. Daha evvelden Yeni Edebiyat dergisi tarafından yürütülen akımın mümessili olarak karınca kaderince çalışmalarımızı sürdürüyorduk. Bu devrede biz, bir avuç devrimci genç tarafından ele alınan anti-faşist ve devrimci bir gençlik ve onun devrimci sanatı etrafında yeni bir akımın mümessili toplumcu sanatı ortaya çıkarmayı amaçlayan gençlerdik denebilir.

Bizim varlığımız aslında önemsizdi, küçüktü, ama doğruydu. Biz bu doğrudan dolayı bir aradaydık.

BURJUVAZİNİN SANAT SİLAHŞÖRLERİ:

Bu sırada Nurullah Ataç ve arkadaşları bizim bu tumumumuzdan habersiz gibi görünüyorlardı. Bizim adımızı yoksaymak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Rahmetli Nurullah Ataç yalnız kendi dar çevresinde ve Orhan Veli etrafında yaygara koparıyordu.

Bu devredeki edebiyat çalışmalarımızın yararlı olduğu kanısındayım. Buna rağmen onların bu tavrı yüzünden bir çok yetenekli genç körelip gitti. Hatta denebilir ki Nurullah Ataç ve arkadaşları bu devrede bizim bu sınıfsal karşı koymamıza, güçlenmemize, bilemeden yardım etmişlerdir.

O günkü tavrımızın sadeliği ortadır.

TÜRKİYE GENÇLER DERNEĞİ KURULUYOR:

948 yılında, o zaman anti-faşist bir dernek kurmuştuk. Türkiye Gençler Derneği davası denildi bu davaya. Bu derneğin yüz elli kadar üyesi olmuştur. Ve harp sonrası devresinin bir parçasıdır.

Dernek her türlü anti-faşist ve demokratik fikirli genci bir araya getiriyordu.

Derneğin Ankara Denizciler caddesinde bir ahşap evde merkezi vardı. Faaliyetleri arasında halka her türlü yardım vardı. Örneğin, halkın hasatına bilfiil iştirak etmek, katılmak gibi faaliyetler bunlar arasındaydı.

Hatırladığıma göre, o zaman dernek, içlerinde ben de olmak üzere, sekiz on üyesi bir İstanbul Ankara arasında yürüyüş tertip etmişti. Bu Ankara İstanbul yolculuğu beş altı gün sürdü ve tamamlandı.

TURANCILAR RAHATSIZ OLUYORLAR:

Derneğin bir çok yapıcı işe yönelmesi, Ankara çevresinde bulunan ırkçı Turancıları rahatsız etmeye başladı. Dernek fakülte ve Ankara çevresinde yaygınlaşmaya başlamıştı. Bu nedenle ırkçı Turancılar derneğin gidişine karşı bir takım eylemlere giriştiler. Gösteri yapmaya başladılar. Derneğin yıkılması etrafında tehditler çoğaldı.

Biz o zaman safça, yirmi otuz kişi, bir odacık yerde toplandık ve elimizde sopalarla gelenleri bekledik.

Turancıların etkinliği çoktu o zamanlar.

Turancılar saldırdı. Dernek yıkıldı bir kaç saat içinde. Kitaplar yırtıldı. Sokaklara atıldı. Dernek üyelerinden yakaladıkları bir kaç kişiyi dövdüler. Fakat dernek faaliyetine devam etti. Dernek etrafında bir takım provakosyonlar aldı yürüdü.

DERNEKÇİLİK TUTUKLULUKLA SONUÇLANIYOR:

Sonucunda dernek üyelerinden iki kız arkadaş biri Melâhat Kürşal, diğeri Nural ve ben, Mehmet Kemal Şevki Akşit tevkif edildik. Gerekçe olarak dernek üyelerinin konümizm propagahdası yaptıkları ileri sürülüyordu. Bu yüzden tutuklandık. Ankara cezaevine götürülüp tıkıldık.

Üç ay devam eden sorgudan sonra hiç kimseyi mahkum edemediler. Hepimiz beraat ettik. Böylece üç ay boşu boşuna geçti.

YAŞAYAN ANILARIN ŞİİRLERİ:

Bu devre hapishanede bir kaç tane şiir yazdım. "Görüşmeci" isimli şiir bu devrenin mahsulüdür. Görüşmeye arkadaşlarım kendi ailemden kızkardeşim gelirlerdi. Bu şiiri deha sonra Görüş Günü adıyla yayınladım.

GÖRÜŞ GÜNÜ

Bugün görüş günümüz
Dost kardeş bir arada
Telden tele
Mendil salla el salla
Merhaba !

İzin olsun hapishane içinde
Seni
Senden sormalara doyamam
Yarım döner cıgaramın ateşi
Gitme dayanamam

Gene bu devrenin anısı olarak Fakültenin Önü adlı şiir, bu gösterilerden sonra yazılmıştır.

FAKÜLTENİN ÖNÜ

Fakültenin yanı demirden köprü
Fakültenin önü bir sıra kavaktı
Biz bir garip yiğit kişiydik
Bütün hürriyetler bizden uzaktı

Faşistler camlara yürüdüler
Kürsüleri kırdılar, höykürdüler
Tığ taber şahı merdan
"Tanrı dağı kadar Türktü bunlar
Hıra Dağı kadar müslümün"
Ve de kanlı bıcaklı düşman

Gökler ışıyordu yer yer
Ortalık ala şafaktı.

Bu şiirde olayları günü gününe yansıtan en iyi bir şiirimdir.

YÜZ UMUT:

Bu sırada memlekette büyük bir umut başlamıştır. Demokrat parti memleket için büyük bir ümittir. Ve Türk halkı da Demokrat Parti madrabazlarının peşinden gitmektedir.

Benim kişisel durumumsa, fakülteyi bitirmişim, iş arıyorum. Ozaman Milli Eğitim Bakanı olan Tahsin Banguoğlu benim üniversiteden hocamdır. İş için müracaat ediyorum. Bana verilen cevap bir sürü bahaneden sonra yine de beklememdir. Nihayet işten ümidimi keserek başka bir ekmek parası kazanmak için yeniden çeşitli işlere girişiyorum.

Bu arada İstanbul'da Yurtlar Müdürlüğünde bir işe talibim. Neticede Yurtlar Müdürlüğünde yönetim memurluğu işini alıyorum.

MEMURLUĞA GİRER GİRMEZ:

Yurtlar Müdürlüğünde görevime 1950 yılının içinde, ekim ayına doğru başladım. İlk görevim Çarşı Kapı öğrenci yurtlarındaydı. Daha sonra çalışmalarım beğenilmiş olacak ki, bir çok yurtların kuruluşunda görev aldım. Çarşı Kapıdan sonra Yıldız Teknik okulu yurdunda yeni görevime başladım. Bu arada kısa bir müddet için Denizcilik yurduna ve tekrar Kadırga Öğrenci yurduna atandım. Bu devre benim hayatımda çok önemli birdevredir.

951 BÜYÜK TEVKİFATI:

Bu devre 951 tevkifatının başladığı devredir. 951 Tevkifatı İstanbul'da Ekimayında başlatıldı.

Gazetelerde okuduğumuza göre Sevim Tarı isminde bir kadın Paris'e giderken yakalanmış. Bunun üstünden bir süre geçti. Bundan sonra, buna dayalı olarak Tevkifat başlamıştı. Ben de bir kaç öğrenciden sonra Eylül'e doğru tutuklandım. O zaman kadırga öğrenci yurdunda bulunuyordum. Daha önce yurt binasında kaldığım odanın arandığını, didik didik hertarafın araştırıldığını görmüştüm. Bu olayın üzerinden bir hafta geçti ki, tutuklanma günüm geldi.

DEVRİMCİLER BİR BİR TUTUKLANIYOR:

O zamanlar İstanbul 1. şubesi gelip geçici hapishane olarak kullanılıyordu. Teker teker o günün devrimcileri ve demokrat fikirli gençleri alel acele tutuklanıyordu.

Aşağı yukarı tevkifat için bütün hazırlıklar bitmiş olacak ki, büyük darbe indi. TKP Tevkifatı denilen meşhur 951 Tevkifatı olayı başlamış oldu. Bu tevkifatta alışılmamış bir çok yıldırma yöntemleri uygulandı.

Gene tabutluklar, falakalar ve her türlü insanlık dışı

işlemler yapıldı. Ve sonuçta yüz altmış sekiz insan askeri mahkemede yargılandı. Gereği şekilde hepsi de cezalandı. Ben şahsen bu davada hiç bir fayda görmediğim için avukat bile tutmadım. Ayrıca bir çok gene hapishaneden tanıdığım insanlar da savunmalarını kendileri verdiler. Epeyce direndik. Fakat sonuç olarak şunu söyleyeyim, yüz altmış sekiz kişi bu davada hepsi hüküm giydiler. Bunların isimleri ve aldıkları cezalar yayınlanmıştır.

Ben savunmamı kendim yaptım. Hatırladığıma göre o zaman çok iyi bir savunma hazırlamıştım. Yapılan isnatları reddettim. Bazı arkadaşlarımla olan temaslarımın kanuni olduğunu gizli bir örgüt tarafından yönetilmediğimi iddia ettim. Fakat kâale alınmadı.

Ben savunmamın özünde Marksizmi ..... istediğimi beyan etmiştim. Mahkeme bildiğini okudu.Sonuçta yedi seneye mahkum edildim. Ayrıca bu cezanın üçte bir bölümlük kısmı kadar da sürgün cezam vardı. Böylece mahkeme sonuçlandı ve herkesi ceza evlerine dağıttılar.

MAPUSHANELER VE SÜRGÜN:

İlk toplandığınız yer İstanbul 1. Şubeden sonra Harbiye cezaevine, tekrar İstanbul 1. Şubesine ve Yıldızdaki Güvercinlik adı verilen eski bir binada tutuklu kaldık. Böylece iki yıl 1. şube bir yıl da .....

İleri cezaevleri statüsüne göre bütün Türkiye Hapishanelerine dağıtılmış olduk. Son parti Adana cezaevine gönderildik. 1.Şubede kaldığım zaman içinde işkence yapıldı. Havasız ve hatta ekmek ve su bile verilmediği günlerde iki yıl birinci şubenin ünlü odalarında gün geçirdik.

Bu arada içerde, bir çok kanunsuz işlemlerin yapıldığı doğrudur. O sırada ruhi deprasyon geçirenlerin ve intihara yeltenenlerin sayısı da oldukça kabarıktır.

Adana'ya kadar parmaklarımızdan ve ellerimizden kelepçeli olarak getirildik. Siyasi koğuşa yerleştirildik. Adana'da Zeki Baştımar, Mihri Belli, Şevki Akşit de bulunuyordu.

Yedi yıl Adana'da tamamlandı. Adana cezaevinden sürgün yerime gönderilmek üzere salıverildim. Sürgünü geçireceğim Çorum'un Sungurlu kasabasına geldim.

Her gün Sungurlunun bir karakolunda İspat-ıvucut ediyorduk, kendimizi gösteriyor ve imza atıyorduk. Kalacak yerimiz yoktu, iş yoktu. Halimiz Allaha kalmıştı. Böylece sürgünümüz günlerce devam etti.

Neden sonra ordan başka bir yere, iş bulabileceğim bir yere naklimi yaptırmayı istedim. O zaman Sungurlu mahkemesine baş vurarak Ankara'ya naklimi istedim. Böylece sürgünün bir kısmı Ankara'da geçti.

MAPUSHANEDE GÜNLERİMİZ:

Hapishanede herkes kendine göre bir işle meşgul olurdu. Günlük hapishane hayatının dışında benim işim gene sanat oldu. Şiirle uğraşıyordum. Bu arada benim önemli yapıtlarımdan birisi olan Yusuf ile Balaban'ı yazmaya başladım. O devrelerde böyle bir şiir çalışması yapacağım belliydi. Bir takım sıkıntılar başlamıştı ve şirin ilk mısraları dökülmeye başladı. Ve; zaman akar, zaman geçer/ Zaman zindan içinde. Dizeleriyle başlayan şiir kafamda şekillenmeye başladı. Ve sonuçta otuz şiirlik bir destan kısa bir müddet içinde zannederim bir ay içinde bitirmiş oldum. Destan böylece tamamlanmış oldu. Ben de rahatlamıştım ama, asıl iş bu parçaların dışarıya çıkarılmasıydı. Neticede o işi de başardım. Destan sağsalim dışarıya çıktı. Fakat daha sonra aynı titizlik destanın saklanmasında gösterilemedi. Ve eser tamamen bugün elimden çıktı. Kayboldu. Bugün destanın elimde kalan parçaları arasında sonradan, Başlangıç, Uy Kirpi Kız Kirpi, Bu Balabanın Dünyadan Göçtüğüdür. Ve Kirtim Kirt adlı Son Bölüm Kalmıştır.

Destanı bir çok arkadaşım okumuştur. Dışarda da okunmuştur. Elden ele geçtiğini de öğrendim hatta. Destanı Ahmet Arif de okumuştur.

Hapishanede günlük çalışmalarımın arasında Fransızca da önemli bir yer tutar. Orhan Suda ile o zaman aynı ranzada kalıyorduk. Bana dil bakımından çok yararları dokunmuştur. Orhan Suda ile hergün aynı ranzanın etrafında günümüzü geçirirdik. Ve çalışmalarımız bitince akşamları volta atardık. Böylece günler akıp geçti.

O zamanlar edebiyatla uğraşan Hilmi Akın, Arif Ünal (Ahmet Arif) ve ayrıca saz çalışmalarına devam eden Ruhi Su ve devlet tiyatrosundan şimdi rahmetli olmuş Ulvi Uraz ve Kemal Bekir gibi ünlü sanat adamları bulunuyordu. Şükran Kurdakul da o zamanlar tutulup getirilmişti. Sonuçta o da üç sene sekiz aya hüküm giydiği için cezasını geçirmeye çalıştı aynı hava içinde. Değerli bir gençti.

İSTANBUL ve 27 MAYIS ÖNCESİ:

Süleyman Ege ile İstanbul sokaklarını, Beyazıt'ı karış karış her gün gezer dolaşırdık. Adnan Menderes'e karşı yürütülen miting ve gösterileri izlerdik. İşte tam bu sırada yani 28-29 Nisanda Beyazıt'ta bir takım gösteriler yapıldı. Aynı gün de Turan Emeksiz'in öldüğü yahut ta ertesi gün Beyazıt meydanı hınca hınç doluydu. Turan Emeksiz herkese gösteriliyordu. Benim bu olayı anlatan Turan Emeksiz adlı şiirim bu devrede yazılmıştır.

Bu gösteriler her gün devam ediyordu.

Bizler de bir kaç işçi arkadaşla habire Beyazıt meydanının etrafında dolanıp duruyorduk.

YENİDEN SÜRGÜN:

Bir gün evimden alınarak götürüldüm. Olaylardan korkan eski yöneticiler, ve Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı bir liste yapmış. Bu listede adımız vardı. Tutuklandık. Bizim kendi istediğimiz bir yere ama sıkıyönetim dışında her hangi bir bölgeye gitmemiz teklifi yapıldı. Ben o zaman, kendi memleketim diye , bildiğim ülke diye ve bunca uzun süren hapislik ve sürgünlükten sonra biraz nefes alırım diye Erzincan'ı seçmiştim. Zaten Ankara, İstanbul ve İzmir dışında bir yer seçmemiz gerekiyordu. Böylece Erzincan'a gitmeye karar verdim. Uzun bir yolculuktan sonra Erzincan'a geldim. Bir kaç günüm şurda burda gözaltında tutularak geçti. Yollar da bir değişiklik olmadığı için, köyüme çok zahmetli gelebildim.

O zamanlar köyden bir kaç kişi bu işten sevinmez göründülerse de, çoğunlukla kendi halkım tarafından gayet iyi karşılandım. 27 Mayıs devrimi başladı. Köyün radyosundan devrimin yapıldığı okundu. Menderes'in de yakalandığı okundu.

Bundan sonradır ki, şuraya buraya sürülen arkadaşlar da özgürlüklerimize kavuşmuştuk. Böylece ikinci sürgün de bitince hayat kavgasının içinde kaldık.

KÜÇÜK BİR GAZETEDE DÜZELTİCİLİK:

Eskiden beri tanıdığım Fethi Giray bir günlük gazete çıkarmaya başlayınca ben de iş için müracaat ettim. O

zamanlar için küçük bir parayla gazetenin düzeltmenlik görevine başladım.

Bu gazete küçük trajlı bir reklam gazetesiydi. Bir ara İsmail Gençtürk isimli genç bir delikanlı da bize yardımcı olarak yanıma verildi. İsmail Gençtürk herhaliyle bir memleket çocuğu olduğu belliydi. Biz onunla altı ay kadar beraber çalıştık. Nihayet gazete 963 yılına doğru kapandı.

Bu arada bozulan sağlığımın tedavisi için kaplıcalara gittim. Haymana, Kızılcahamam ilçelerindeki kaplıcalardan şifa aradım.

Gazete kapanınca yeniden işsiz kaldık.

DÜNYANIN BÜYÜK OZANLARINDAN BİRİ NERUDA:

Pablo Neruda çevirilerini sürdürüyordum.

Neruda bilindiği gibi dünyanın en büyük şairlerinden birisidir. Şiirle uğraşmam dolayısıyla Neruda'ya eğilimim güngeçtikçe artıyordu. Neruda çarpıcı ve büyük bir ozandır. Dünyayı ve insanları seven birisi. Başından da büyük olaylar geçmiştir. Gizli yaşadığı, sürgünde kaldığı yıllar olmuştur. Büyüklüğü biraz da buradan gelmektedir. Benim ona ilgim de bu bazı yakınlıklarımızdandır.

YENİDEN İSTANBUL'UN ARKADAŞLIĞI:

İstanbul'a gittim. Daha önceleri de gitmiş olmama rağmen, İstanbul'u pek tanımıyordum. Yerleştim. Hatta Menekşe'den bir ev de tuttum. Bir çok çalışmam olacaktı. Çevirileri de hızlandırmıştım.

Ant dergisiyle de bir ara ilişkim oldu.

Bir spor dergisinde de düzeltmen olarak çalışıyordum.

Bu dönemde en önemli iş diyebileceğim çalışmam, Meydan Larus'taki çalışmamdır. Bu işi bana Yaşar Kemal bulmuştu. Yaşar Kemal eski bir dosttu. Çevresi de şimdi genişti. Bu iş beni çok rahatlattı.

Bu iş kısa sürdü.

Sakıncalılığımızdan dolayı dergiyle ilişiğimiz kesildi. Bu kararı bana o zaman derginin önemli bir yönetmeni olan Günay Akarsu isimli arkadaş tebliğ etti.

İstanbul'da çocuk yayınları yapan bir yayınevi vardı. Bu yayınevinin Dünya Masal ve Efsaneleri adlı bir dizisi vardı. Çin, Hint, Eski Mısır, gibi dünya uluslarının masal efsane kolleksiyonlarını çevirdim. Yedi sekiz kitap tutuyordu. Basılmak üzere hazırlıklar yapılmıştı.

Ekonomik sıkıntılar baş gösterince, kendi köyüme yerleşmem gerekiyordu. İstanbul'a veda ederek kendi köyüme yerleştim. Kitapların basılıp basılmadığı konusunda bilgi alamıyorum. Bir kazık daha atılıyor bize.

Her yıl kış aylarında köyümde bulunuyordum. Yazları gezebileceğim zamanlarda dışarı çıkıyordum. Ankara İstanbul gibi şehirlere geliyordum.

Bu arada şiir üzerindeki çalışmalarım ve çevirilerim devam etti.

BEN SANATTAN NE ANLIYORUM:

Ben sınıf edebiyatı yapıyorum.

Türk halkının hayatın her dönemde aktif olan, güzel olan büyük olan bu halkın sanatını yapmaya çalışıyorum.

Bence sanat her şeyden önce bu sınıfın yaşam kavgasındaki gücünü kudretini ortaya koymasındadır.

1940 yılına gelinen zamanlarda Türkiye'de çeşitli sanat görüşleri varolmuştur. Bilhassa endüalist sanat biçimine karşı ve toplumcu yanı olan cereyanlar bu devrede etkili olmuştur. Gayet tabi olarak bu toplumcu yanı kuvvetli olan akımın içindeydim. Ve içinde olacağım. Hani eski bir söz vardır: İnsan nasıl yaşarsa öyle düşünür. Bu çok doğrudur. Yani düşüncesini , yani bilincini onun sosyal hayatı, sosyal pratiği belirler. İnsana kendi çevresinde olan ilişkilere genediyalektik bir bakışla açıklanabilir. Sanat ise daha karmaşık bir olaylar zinciridir. İyi, başarılı bir eseri meydana getirebilmek için önce sosyal bir içerik, sonra da estetik bir kılıf zorunludur.

Sosyal içeriği ve estetik yönü kuvvetli eserler ancak başarılı olur. Ben büyük sanatçılarda bu içeriği ve estetik yanın kuvvetli olduğunu görmüşümdür. Örneğin, Nazım'da ve Neruda'da bu sosyal ve estetik yönler bir bütün halinde ortaya konmuştur. Güzel ve kuvvetli olmak burdan gelmektedir.

Bir sanatçının doğru, devrimci bir yönde bir şeyler verebilmesi için , pratik ve teori arasındaki işbirliği daima gözönünde tutması gerekir. Dünyayı ve olayları ancak diyalektik metodun ışığında kavrayıp yorumlayabiliriz.

Sanatla bilinçle duyarlık arasında tam bir uyum olmalıdır. Ne salt bilinç ne salt duyarlık tek başına yeterli değildir. Bir sanat eserinden, devrimci sanattan söz ettiğimizde, devrimci bir görüş açısından hareket ediyoruz. Yani dünyamızı insanca yaşanacak bir hale getirmek için şiiri ve sanatı sosyo- politik bir mücadelenin tanımlayıcı araçları olarak görüyoruz.

Baştan bakıldığında asıl mesele, insanın görüşlerinde kararlı olmasını meydana getirmiştir. Sadece namuslu olmak da yetmez. Sonuna kadar hem namuslu hem de sapına kadar bilinçli olmak şarttır. Gerçek sanatçı, pazarlıkların, küçük hesapların insanı değildir ve olamazda.

Şimdi benim yapmak istediğim bir iş var. 951 Tevkifatını yazmak. Eğer sağlığım el verirse, ömrüm vefa ederse, 951 Tevkifatın destanını yazacağım. Bunun için kafamda bazı tasarılarım vardır. Eğer bu işi başarabilirsem çok mutlu olurum.

GENÇ SANATÇI ARKADAŞLAR:

İyi bir sanatçı olmak için önce, kendini halkını sevmesi daha doğrusu bu halkın içinden bu halkın en devrimci sınıfına bağlılık göstermesi içtenlikle bunu yapmak şarttır.

Hayatı tüm yönleriyle seveceksiniz.

İyilik kötülükleriyle, pisliğiyle, fakat seveceksiniz.

Suyunu, dağını, toprağını, çevreyi de kendisi kadar her şeyini seveceksiniz. Bunu sevdiğiniz bir sürede, bunları yapıtlarınıza geçirebildiğiniz ölçüde büyük ve yol gösterici olacaksınız.

Ben, Türk halkının içinden çıkmış, halkımızın özelliklerini yapıtlarımda yansıtmaya çalışan genç sanatçı arkadaşlarımı şimdiden kutlarım.

(Ankara 1977 - 1980)

DOST DOST İLLE KAVGA

"Bu Yusufun Dünyaya bir Hoş Geldiğidir" "Ağıt", "Bir Alıp Satıcı Gönül", "Hastir Lan" ilk kez kitaba giren şiirlerdir. Türkiyem" ve "(....)" ise ilk kez yayınlanan şiirlerdir.

yusuf ile balaban destanı

(1)

BU YUSUF'UN DÜNYAYA BİR HOŞ GELDİĞİDİR

(2)

1.

Ay karanlık
Gecedir.
Anamdır.
Yatar Of'ınan.
Kıpır kıpır
Ağrısı şuracığında,
Karnının
En yumuşak
Yerindedir.
De gayri
Gel kan-revan
Türkülerle gel,
Ağıtlarla
İnce sularla.
Yusuf kardaş,
Ak kardaş!
Bu senin
Dünyaya,
Hoş gelip
Sefalar
Getirdiğindir.

2.

Bir hışımla
Geldi geçti
Şu dağları
Deldi geçti
Kim?
Kim?
Kim?
Kim?
Kim olacak?
Yusuf
Yusuf.

3.

Bentleri
Yıktı
Su;
Kısrağı
Aştı
Aygır at.
Yaşamak
Değişti
Gün oldu.

Doğrultu S.2/1979

BAŞLANGIÇ

Zaman akar, zaman geçer,
Zaman zindan içinde;
Biz mapusta gürül gürül yatardık
Yılan çıyan içinde.
Getirdiler işte kaka bir yiğit,
Ayak çıplak
Ak bir mintan içinde.
Zaman zaman içinde
Işık duman içinde

Ve râviyan-ı ahbâr
Ve muhaddisân-ı rûzigâr
Şöyle rivayet
Ve hikâyet ederler kim:
Beni âdem zor bezirgân içinde
Vardı bir Balaban.

UY KİRPİ KIZ KİRPİ

Kırmızı parıltılı ve narin
Bir kiraz dalı
Irgalandı
Has bahçenin içinde
Döktü çiçeğini bir bir
Ve gazaba geldi
Eğinli Bekir:
"Yıkılsın İstanbul, dedi
Yıkılsın İzmir
Lan hani benim ekmeğim,
Bu ne bok kader
Toprağım yok, tarlam yok.
Ne kadar
Toprak var dünyada oysa
Ömrübillah herkese yeter"

Irmağın üstünden
Bir sürü geçti allı pullu
Herhal meri keklik
Gider öyle gider.
Havada bulut
Havada alaca karga
Karganın ağzı var dili yok
Bekir'in arkası yok.
Dedi karga: yok
Ahmed'in de yok.
Demiri eriten kömür
Yiğidi eriten kahır
Ölem desen ölemezsin ki
Dünya dediğin de ne ki
Bir alabalçık sökemezsin ki
Dünyanın halısı kilimi çok

Bekir'in tarlası yok
Bir kirpi açıldı dikeninden
Gelincik yüzlü!
Uy kirpi kız kirpi
Bekir'in tarlası yok
Dedi kirpi: yok
Mehmed'in de yok.
Munzur'un başı kar ile duman
Bu belâlı başınan
Kime gidem yavri
Avuçta yok elde yok
Bir çekirge atladı
Eğri bacağıynan
Çekirgenin ağzı var dili yok
Bekir'in tarlası yok
Dedi çekirge: yok
Zeyneb'in de yok.

BU BALABAN'IN DÜNYADAN GÖÇTÜĞÜDÜR

Aklı karalı seçilirken su,
Aklı karalı seçilirken ova,
Aklı karalı seçilirken dağ
Çakal, kurt, kuş, yılan ve tosbağa
Ve ışırken ıpıl ıpıl üzümler
Işırken orman
Yusuf kuytuda otururdu
Gözünü kekitmeden
Elinde filinta tüfek...
Karşıdan gelirdi Balaban
Ak yelek, gümüş köstek
Atı zorlayı zorlayı.
Yusuf bağırttı barutu
Yalağın kenarından:

“Al” dedi “lan”
Düştü Balaban
Kanı şorlayı şorlayı

KİRTİM KİRT (*)

Can yoktu ki sevdalara düşe,
Kurt yoktu ki kızıl kana üşe
Yoktum ki yol geçe
Yoktun ki haber ulaşa
Gül yoktu ki, dal yoktu ki..
Ve döne döne ateş
Döne döne madde
Gökler yarıla dürüle
Dağlar savrula devrile,
Kırıla döküle yıldız
Sular evrile çevrile
Döğüşe döğüşe madde
Değişe tokuşa madde

Öyle bir vakte erdi ki devran
Döne döne esir
Döne döne gaz
Döne döne atom
Döne döne madde
Döğüşe çekişe madde
Vuruşa vuruşa madde
Ve zaman değişe değişe
Yosun titreşe, yeşilleşe
Işık dura değişe
Öyle bir vakte erdi ki devran
Ha dedi kırdı zincirini
İçerdeki adam
Demir bağrışa bağrışa
Zindan çağrışa çağrışa
Şöyle buyurdu ki Yusuf

Dört kitaptan daha büyük:
"Demek bu hayat,
Önce sana bana yük
Demek su kimin
Toprak kiminse
Motor, elektrik, ve ışık kiminse
Demek sultan odur.
Demek insan bölük bölük.
Yaşıyorsan ölüyorsun demek.
Nasıl yaşıyorsan
Öyle düşünüyorsun demek
Demek insan
En yüce mertebede hayvandır
Yeni anladım
Alet kullanan ve yapan.
Tilki tarlayı masallarda sürer,

Manyetoyu çeviremez tavşan.
Devril başımdaki kader
Dökül dilimdeki yalan
Tutuş beynimdeki kibrit
Kirtim kirt
Kirtim de kirt
Kirtim de kirtim
Kirtim kirt"
Bir yandan demirciler
Demir döğer denge denk
Bir yandan boyacılar
Boya vurur renge renk
Bir yanda
Kurtuluş savaşları
Bir yanda esaret

Bir yanda termonükleer çağ
Bir yanda balistik şirret
Evvel madde
Ahir fikir
Dolan göğümdeki hava
Salın yanımdaki fakir
Salın proleterya
Geber başımdaki bit
Kirtim kirt
Kirtim de kirt
Kirtim de kirtim
Kirtim kirt

(*) Kirtim kirt: Halı tezgâhlarının çalışırken çıkardığı ses.

dergilerde kalanlar

GELMEYEN BAHAR

Gel kardeşim, gel beri
Hey kurt hey kuş hey börtü böcek
Ah gidenler gelir mi geri
Açar mı bugün dört bahardır kanayan çiçek
Demek
Daha bizim yaşımızda
İnsanlar ölecek.

(1943)

AĞIT

Teller iletmez haber, direkler devrileli
Kara haberdir göklerde kuşlar görüleli.
Anam, bacım yok içinde, neremdir yareli?

Adapazar! Erzincan oldun, türkülerdesin;
Bir bahar akşamında ölün, yüreklerde yasın,
Şahan mı vurdu kolun, yaralı turna mısın?

Doyulmaz dünyada; insanın çilesi ölüm.
Ne çare, geldi türküler yakılası ölüm
Ah! böyle mi kahredilir? Yıkılası ölüm.

Bu muydu çarşın, mahşer mi kurmuşlar yerine?
Yine mi "çağrışak kurtlar ve kuşlar" yerine!
Karalar giymişiz kutlu kumaşlar yerine.

Gurbette yar vardı, mendili işlenilmemiş,
Tarlalar hazandır, tütüne başlanılmamış.
Bir mendil ver n'olur, çevresi yaşlanılmamış.

Ağlarım; bu yürek sevdaya uyası değil,
Türküm var: Harput, Diyarbakır mayası değil.
Garibim: İçimde Eğin'in havası değil.

Bir yaprak sarmadım yarana yaran çözerim.
Bir mısra gülmedim, dosta ağıt düzerim,
Uğruna destan yazılası, Adapazarım.

Ülkü S.43/1943

BİR ALIP SATICI GÖNÜL

Düştüm bir öylesi çekilmez derde,
Ne ölümü düşünürdüm, ne yaşamak korkusu,
Ne sır aradım herşeyde, ne gariplik var serde,
Ne kara sevda, ne sevmek ne sevilmek arzusu
Artık her şarkı dokunur bana bu şehirde.

Hasret nedir bilmezken o kadar
Şimdi, her an, her yerde gurbetteyim.
Çünkü daha görmediğim güzellikler var,
Öyle bir yürek koymuşlarki içime neyleyim,
Her yere gönlümü vermeden geçemem dostlar!

Ben deli miyim bilmem mi neler ettiğimi.
Bir han köşesinde yatmayınan Kerem diyorlar,
Ne tuhaf bu insanlar derdini dökmeyinen
Çaresiz derde bulunmaz merhem diyorlar,

Ah.. bir alıp satıcı gönlüm var gezer çarşı çarşı,
Başım güneşe düşmüş yanmayı öğrenir.
Nolur böyle duradursun cama güneşe karşı,
Gönül heryerde bir kardeşim güzel heryerde bir..

Ülkü S.54/1943

TÜRKİYEM

(3)

Senin emekçin olaydım
şen olası türküsü
dost kokusu, dost selamı Türkiye

Ankara/1945

VATANDAŞ

Ne, bizden geri, deniz aşırı şarkılar,
Ne tadılır ne bölünür nimetler bizsiz.
İnan kardeşim inan
Ne yalan bu dünya,
Ne insan fani...
Acılar görmüşüz, geceler görmüşüz,
ölmeyi görmüşüz.
Aydınlıklar görmüşüz, kahramanlar,
dostlar görmüşüz.
Görmüyor musun, görmüyor musun?
Ellerimiz ellerimizde... gidiyoruz.

Sizlerden söz açıyorum
Teklifsiz, pervasız, işkilsiz.
Ateşe vurulu batıl ve eski kitaplar
Sizden öte...
Neler varsa
Mesut insanlık için bühtan edici
Sizden öte...

Ve bir yanda yıkılmış zulmün kalası
Bir yanda salınır devasa gövden.
Bir yanda sevmediklerin,
Bir yanda demir pencere, bir yanda tarih
Bir yanda sen.
Yani bir yanda
Yüzyıllar boyunca saflarında
Yangınlar çıkardıklarımız.
Bir yanda __hayal etmesi zor__
Ferah ve cömert dünyamız
Ve mürettip, hasatçı, öğrenci, öğretmen

Kınadık, yüz çevirdik, düşman kesildik
Şol aşkı bilmezlenenlere.
Dünyalar durdukça mesuduz
Bu dünya üzerinde.
Yaşamak aşkına, yıldızlar aşkına
Demir ve ekmek aşkına mesuduz...
Hey dağlara taşlara kâr eden türküm
Aşikâr etsen de kendini
Şöyle bir sular gibi salsak, boy versek
Uzun ömrümüzü, yiğit ömrümüzü, taze ömrümüzü,
Sefil ömrümüzü, deli ömrümüzü, gelin ömrümüzü...
Güneşte güneşlesek
Dal kırsak, toplasak, ateşlesek
Broy broy desek dağlarda
Gül gülistan içinde görseler bizi.

İster öv, ister yer, ister sev beni
Güneşin taşlarda mavileştiği
Nehir boylarınca söylenir
Sevinç şarkılarım yoksa da
Şimdi, bütün kederli ezgileri
Ümide kurban ediyorum.
Satırlarımla olsa da çok mu, bir de ben seni
Bizden olan bütün dünya şairleri gibi
Yâdediyorum.

Sen ne hakîm, ne evliya, ne kul, köle, ne şövalyesin
Sen yirminci yüzyıl insanı!
Dost dediğim, yâren dediğim, kardeş dediğim
Ekmeğim benim,
Gülüm, bağım, bostanım benim:
VATANDAŞ.

(Ant, 1.6.1945)

MEMLEKETİMİN ŞARKILARI

Ben, bizden olan bütün insanların dostu;
Adı, haritalarda bile bulunmayan
Bir köyündenim Anadolu'nun.
Güzel şeylere hasrettir memleketim,
Güzel şeylere hasret bu dünya.
Yıllardır, kanda ve ateşte mısralarım
Yanan şehirlerin,
Ağır tankların tekerlekleri arasında.
Biliyorum,
Yaylım ateşlere girilmiştir gönlümüzce
Pasifik kıyılarından Volga'ya kadar.
Benim arzumanım kaldı
Hürriyet boylarında tank oynatanlarda.
Bütün kıtalarda
Tulû arzda, islâm içinde, küffar içinde
Mülhit, mümin ve vatanseverim.

Fakir, cefacı topraklarım içinde
Mendil tutanım, diz vuranım, baş çekenim
Zeybekte, halayda, tamzarada...
Ben küçük Yusuf'um Çit köyünde
Çapak çapak elâ gözlerim;
Kıl keçim kısır, annemin memesi yara.
Benim saçlarım belik belik,
Bıyıklarım burma burma
Gözlerim kara kıyma renginde, ama
Erzincan oynamış ağlamışım
Irgatlık etmişim el kapısında.
Dolu vurmuş bahçelerimi,
Çekirge inmiş tarlalarıma.
Ben bir yolcuyum hemşeri
Manisa bağlarından geçtim
Aydın incir tarlalarından.

PANZERLER ÜSTÜMÜZE KALKAR

KEBAN DEDİKLERİ

Munzurum
Pus
İçinde
Savrulur
Karla
Rüzgarla
Aşağıda
Domates
Biber
Fideleri
Çalışır
Derin
Kuyularda

Ve
Keban
Dedikleri
Bir
Küçük
Şehir
Yediğim
Ağu da
İçtiğim
Zehir
Oy kurban
Ölem
Ben
Ölem
Kuytularda.

YILDIZ BOKLARIDIR ÜŞÜŞÜR

Şu
Pır pır
Maviş
Maviş
Yamyaş
Gecede
Yıldız
Boklarıdır. (I)
Üşüşür
Keban
Toprağının
Üstüne
Gel
Kardaş
Çözüver
Kuşağını

(1) Ateş Böceği

Aç
Kar
Gibi
Bembeyaz
Ekmeğini
Upuzun.
Biraz
Ceviz içi
Az
Kuru
Kaymak
Bir de
Çay
Demliyelim
Kerpeten
Gibi
Tavşan
Kanı
Olsun.

KÜLLİ TOPRAKSIZ VE HORLANMIŞ

Bu
Sular
Döner
Ha
Döner
Karasu
Murat
Çemişgezek
Engü
Ve
Miran
Döner
Ha
Döner.

Ağaçları
Toprak
Damları
Ve
İnsanlarıyla
Miran
Çayı
Bizim
Çayımız
Patlar
Çanakçı
Dağlarından
Ve
Gözesinden
Kökler
Ağaçlar
Derin
Yarlar
Arasından
Kıvrılarak
Düşer
Aşağılara
Belki
Bin
Yıldan
Fazla
Sular
Cefalı
Topraklarımızı

Ve
Kürtler
Aleviler
Çingeneler
Yaşar
Toprak
Damlar
Ve
Çadırlarda
Dünyadan
Habersiz
Gaz
Lambasının
Işığında
Bakarlar
Birbirinin
Gözlerinin
İçine
İşkili
Gülerek
Ve
Korka
Korka
Külli
Topraksız
Külli
Arkasız
Ve
Horlanmış

BÖĞÜRTLEN KÖKLERİNDEN VE YARPUZLARDAN

Böğürtlen
Köklerinden
Yayla
Çiçeklerinden
Ve de
Yarpuzlardan
Pırıl
Pırıl
Cam
Gibi
Serin
Sulardan
Doğar
Çemişgezek
Suyu.

İçinde
Gezer
Üçbuçuk
Dört
Kiloluğu
Alabalığın
Alabalık
Kılçıksız
Lop
Bir
Ettir
Ve
Tadına
Doyum
Olmaz
Ve
Serin
Suyu
Sever
Gazel
Dökümü
Başladı
Tümcek
Yaylıma
Çıktılar
Kızartılı
Pullarıyla.
Ve
Yalarlar
Taşları
Yosunları.

SAĞDA GİDER

Sağda
Gider
Dört
Eşek
Dördü de
Gaz
Yüklü
Dört
Boz
Eşek
Dördü de
Tuz
Yüklü
Dört
Boz
Eşek
Dördü de
Bez
Yüklü
Dört
Boz
Eşek

Deh
Gaz
Yüklü
Dört
Boz
Eşek
Yuh
Bez
Yüklü
Dört
Boz
Eşek
Çüş
Tuz
Yüklü
Dört
Boz
Eşek
Ört ki
Ölek
sağdıcım
Ört ki
Ölek...

KISRAĞA AŞTI

Dağda
Dağ
Yüzü
Yok?
Ekinlerde
Ekin
Demir
Değnek
Demir
Çarık
Gezersin
Kimbilir
Yürekteki
Sevdayı?

Hay
Kardaş
Görklü
Kardaş
Kurt
Ne
Bilsin
Akar
Su
Ne
Bilsin
İnce
Belli
Karınca
Ne
Bilsin
Bu
Hayat
Bu
Zulüm
Toprağının
Kararmış
Zühresi
Ay'ı

Bentleri
Yıkar
Su
Kısrağa
Aşar
Aygır
At
Yaşamak
Değişir
Yaşamak
Ölümden
Üstün
Sadece
Unutma
Sen
Şu
Bitmeyen
Kavgayı

AND OLSUN ŞART OLSUN

Ben
Böyle
Taşların
Çukurların
İçinde
Kalmışsam
Yalnızsam
Hor
Görülmüşsem
Arkasızsam
Ve
Böyleyse
Bahtı
Siyahım
Yemin
Kasem
Olsun
Ve
And
Olsun
Şart
Olsun
Yerde
Kalmaz
Ahım.

BİZİM CADDELERİMİZDE DE

Açmaz
Açamaz
Deme
Hiç
Bir
Zaman
Bu
Nar
Çiçeği.
Açacaktır
Elbet
Bizim
Caddelerimizde de
Bayram
Olacak
Halkın
Üstüne
Böyle
Kalksa da
Faşist
Namlular
Namert
Ellerdir
En
Sonda
Bir
Bir
Kırılacak

AH LEN AH

Üşürülmüş
Yılan
Dilli
Bir
Hançerdi
Kardeşim
Yüreğime
Göğsüme
Kollarıma
"Bir
Dönüm
Mülk
Kan
Değerdi
Bizim
Buralarda
Kebanda
Ezirganda
Al
Sizin
Olsun
Helâl.
Benden"

Sırtımda
Alacalı
Mintan
Boynumda
Yazma
Afilli
Kasketim
Düşmüş
Yere
Ayağımda
Kara
Kabar
Ayağımda
Soğuk
Kuyu
Lastiği
Boynu
Buruk
Kalmışım
Böyle
Ah
Len
Ah.

DAYAN HA YIKILMA

Acı
Bir
Rüzgârdır
Eser
Dağlardan
Ovalardan
Kapkara
Kanını
Kurutur
Yoksulların
Sonra
Kıtlık
Pahalılık
Ve
Faşizm
Dayan
Ha
Yıkılma...

Ülkemiz
Yoksul
Ülkemiz
Fakir
Ve
İşçiler
Öğrenciler
Düşer
Yanyana
Düşer ya
Vatanın
Bir
Yanı da
Ölür.
Ve
Şahin Aydın
Kerim Yaman
Böyle
Düşüyorsa
Bir
Bir
İnsan
Daha
Özgür
Olsun
Diyedir.

MERİ KEKLİĞİM

Bir
Elde
Çatal
Bir
Elde
Dehre
Dalar
Dikenlerin
Kengerlerin
Peşinde
Kaderimmiş
Söğerim
Oy
Meri
Kekliğim
Yeter
Çektiğim

Dut
Kurusu
Süpürge
Tohumu
Yediğimiz
Ve
Bir
Godik
Arpa
İçin
Sivas
Kapılarından
Geri
Çevrildiğimiz
Günleri
Defledik
Meri Kekliğim
Yeter
Çektiğim

Yol
Parası
Veremedim
Diye
Şu
Dağları
Bana
Açtırdılar
Şu
Yolları
Bana
Hacizlere
Gitti
Suna
Gibi
Keçim
İneğim
Meri
Kekliğim

Kore
Dağlarında
Tabakam
Kaldı
Mapus
Damlarında
Özgürlüğüm
Hey
Meri
Kekliğim
Yeter
Çektiğin.

ROTATİFLER GRAYDERLER DOZERLER

Kıvrım
Kıvrım
Yemyeşil
Bir
Engerektir.
Soğulur
Yüce
Dağlar
Arasından
Başıma
Vurur
Gümbürtüsü
Fıratın
Biter mi
Bu
Tipi
Bu
Fısırtılar
Ve
Çakal
Sesleri
Kurt
Ulumaları
Kapılarda
Adam
Boyunu
Aştı
Kar

Ve
Kuş
Kuşa
Süt
Vermez
Daha
Ve
Dağ
Gibi
Kümbetlere
Sokmuş
Başını
Helezonlu
Başını
Savurur
Kar'ı
Bir
Sağa
Bir
Sola
İşler
Rotatifler
Grayderler
Dozerler
Çıldırmış
Doğa
Vuruşur
Makina
Ve
İnsanla.

VE DE "GÂVUR İÇİNDE YESİRDİLER"

Hepten
Suya
Verdik
Çünkü
Suyu
Yoktu.
Toprağı
Gazı
Tuzu
Işığı
Yoktu
Bu
Köyleri
Suya
Verdik
Eli
Ayağı
Tekerleği
Kağnısı
Yoktu

Ve
Atı
Arabası
Yoktu
Bir
Kaç
Kıl
Keçi
Bir
Torba
Çökelik
Ve
Tulum
Peynirine
Hasrettiler...

Ve
De
"Gâvur
İçinde
Yesirdiler"
Sanki
Çarıklarını
Yemiştiler
Gün
Olmuş
Ve
Dut
Kurusu
Süpürge
Tohumu..
Haybedendi
Yaşamları
Ümmiydiler
Gurbetçiydiler
Gülmemişti
Hiç
Biri...

Ve
Soğuk
Asvan
Pulur
Hıdır-öz
Ve
Huni
Su
Payniği
Zalbar
Ve
Pul
Ve
Güci
Kırani
Haskini
Henisik
Hulmin
Karapınar
Ecüzlü
Vahşin
Venk
Ve
Payamlı
Ve
Süderek
Haritadan
Silindiler
Bir
Sabah...

DÖNERDİ TÜRBİNLER DÖNER

Salkım
Salkım
Tan
Yelleri
Estiğinde
Ve
Sular
Suları
Dövende
Gümbür
Gümbür
Işık
Düşerdi
Hançerlere
Karşın
Işık
Düşerdi
Ve
Dönerdi
Türbinler
Döner.

PANZERLER ÜSTÜMÜZE KALKAR

Panzerler
Üstümüze
Kalkar
Armut
Çiçeğindeyiz
Meğer
Sokakta
Düşenler
Var
Ve
Okulda
Gösteride
İşkencede
Ve
Mağarada
Kışda
Karda
Kıyamette
Silahlı
Silahsız
Ve
Yalnız...

KİMİ GÖBEK TOPLAR KİMİ MADIMAK

Keban
Çukuruna
Bahar
Gelmiş
Palu
Mahlesine
Bahar
Çarşıda
Yeşil
Soğan
Çelem
Ve
Havuç
Dağlarda
Nergisler
Keban
Tepeleri
Munzura
Bakar

Yukarlarda
Göl
Dağının
Etekleri
Arapkire
Doğru
Ve
Yamada
Allı
Pullu
Beyaz
Peştemallı
Başörtülü
Üç
Etekli
Kadınlar
Kimi
Göbek
Toplar
Kimi
Madımak
Ve
Keban
İle
Elazığın
Arası
Un
Uçmaz
Kepek
Kaçmaz
Viraneler
Var...

ONLAR YOKSUL ETİ YERLER

Bak
Şu
Dağlara
Alı
Al
Moru
Mor
Saf
Saf
Omuz
Omuza
Dünya
Elvan
Elvandır.

Bu
Dirlik
Düzenlik
Kavgasında
Yunus
Kollar
Daldırma
Gül
Ve
Yürek
Kocamandır.
He
Vallah
Kocamandır.
Kalabalık
Yücedir
Kalabalık
Vatandır
Ah
Len
Ah
Onlar
Yoksul
Eti
Yerler
Ve
İçtikleri
Kandır.

GÖZE GÖZ DİŞE DİŞ

Haydı
Ha
Kardaş
Yürü
El
Ele
Halay
Çeker
Gibi
Yürü
Mavilim
Kostak
Kostak
Göze
Göz
Dişe
Diş
Ve
Kısasa
Kısas
Yürü de
Şu
İşler
Bitsin
Hay
Babey
Allahına
Yürü…

BİR KALLEŞ DÜZENCİ GECEDEN

Karlı
Dağlar
Of
Dediler
Of
Dedi
Cilo
Of
Dedi
Munzur
Of
Dedi
Ağrı
Ve
Nemrut
Ve
Keşiş
Ve
Süphan
Dağı
Of
Dediler

Of
Dedi
Toroslar
Ormanlarımız
Limanlarımız
Şehirlerimiz
Ve
Bilcümle
Nehirlerimiz
Of
Dediler

Bu
Terazi
Bu
Ülker
Tanıktırlar
Geçtiğinizi
Gördüler
Hışımla
Ve
Dolu
Dizgin
Bir
Kalleş
Düzenci
Geceden

Ve
Batak
Göllere
Karanlık
Göllere
Gittiğinizi
Alkanları
Gördüler
İlle
Görkemli
Yalnızlığında
Gökkubbenin
Hey
Benim
Kara
Sevdam
Kalleş
Kaderim.

KARLI KABALAKLI DAĞ

Şu
Evren
Şu
Ülker
Şu
Samanyolu
Şu
Ay
Şu
Zühre
Şu
Kervan
Kıran
Benden
Çok
Evvel
Vardı
Benden
Sonra da
Var
olacak

Hey
Dağ
Yüce
Dağ
Karlı
Kabalaklı
Dağ
Essin
Bağrıma
Çığların
Buzulların
Rüzgârı
İşlesin
Yüreğime
Soğuk
Zemherinin
Kar'ı
Göğsü
Güzel
Kaba
Dağlar
Hey
Dağlar
Verin
Bana
Ala
Geyikleri
Kurtları
Kartalları

Açsın
Koyun
Gözleri
Hıra
Çiçekleri
Nergisler
Elvan
Elvan
Fışkırsın
Su
Gözeleri
Yerli
Kayalardan
Yıldızları
Tutayım
Bir
Bir
Anadan
Üryan

Kulaklara
Küpe
Olsun
Küpe
Hem
Dillere
Destan
Ne
Ayak
Bassın
Toprağıma
Koca
Götlü
İt
Suratlı
Gâvur
Ne
Kırk
Ayaklar
Yesin
Ne
Yılan
Kırkan
Yani
İçerdeki
Düşman
Sütümü
Ekmeğimi
Yoğurdumu

Kaba
Ardıçların
Çamlarınla
Sığırların
Davarların
Ve
Asi
İnsanlarınla
Berhudar
Ol
Muzaffer
Ol
Daha da
Özgür
Ol...

GÖZÜM BAŞIM ÜSTÜNE

Şu
Dünyada
Ayrılık
Var
Ölüm
Var
İlle de
Zulüm
Var
Gözüm
Başım
Üstüne
Hangi
Kitap
Yazıyor
Kardaş
Ben
Çalışam
Eller
Ala...

CEVAHİR YÜREKLİLER

Zulüm
Bayraklarına
Küfrettiğimiz
Çağdı
Fırat
Akardı
Munzur
İnlerdi
Ciğerparem
Ve
Cevahir
Yürekliler
Daha
Sağdı
Ve
Malatya
Dağlarında
Keban
Deresinde
Yaban
Keçileriyle
Seğirttim
Kurda
Kuşa
Yem
Oldum

Ben
Halkın
Ulusuydum
Yani
Doğdum
Yeniden
Şimdi
Mor
Işıklı
Ağulu
Bir
Kenger
Dikeni
Oldum
Ve
Yılan
Kemiği
Boğazlara...
Döner
Ha
Dönerim

Şimdi
Alıcılar
Gibi
Düşmanın
İman
Tahtasına...

BAZI GEREKLİ NOTLAR

1, "Yusuf ile Balaban" otuz şiirlik bir destandır. Fakat çoğu kaybolmuş geriye ancak "Bu Yusufun dünyaya bir hoş geldiğidir." "Başlangıç", "Uy kirpi kız kirpi", "Bu Balaban'ın Dünyadan Göçtüğüdür" ve "Kirtim kirt" kalmıştır.

2, "BU YUSUF'UN DÜNYAYA BİR HOŞ GELDİĞİDİR" isimli şiir Doğrultu Sayı 2/Ağustos 79'da şu notla yayınlandı.

" YUSUF ile BALABAN'DAN

Enver Gökçe, Dost Dost İlle Kavga'nın yayımlandığı sıralarda yitik destanı "Yusuf ile Balaban"ı hatırlamaya çalışıyor, aklına gelen mısra kırıntılarını bana not ettiriyordu. Bir gün Yeni Adımlar dergisinin yönetim yerine yüzü ışıl ışıl geldi ve "Ağabey-Bu niteleme Gökçe'nin büyük-küçük ayırmadan herkese karşı kullandığı bir nitelemedir yaz destanın bir bölümü aklıma geldi." dedi. Söylediklerini yazdım. Daktilo ettim. Noktalamasını yaptı. Metin iki nüsha mıydı da bir nüshası bende kaldı bilmiyorum. Notlarımı düzenlerken elime geçen bu şiiri "Doğrultu" okurlarına sunuyorum. Mehmet ERGÜN"

3, Bu kitabın hazırlık çalışmaları 1977 den beri sürüyor. Elinizdeki kitaptan çok daha geniş bir boyutta düşünülüyordu. Resimler, eski dostlarından anılar .... gibi. Çeşitli nedenler yüzünden bu gerçekleşmedi. Örneğin kendisinden Enver Gökçe ile ilgili anı istenen 18 arkadaşından yalnızca ikisi anı yolladılar. Hilmi Artan ve İlhan Başgöz... Onlara teşekkür borçluyuz. Ama anıların tümü gelmediği için Enver Gökçe'yi tanımada yardımcı olacak bir "anılar toplamı" oluşmadı. Gelecekte böyle bir toplamı oluşturabilmek umuduyla Hilmi Artan ve İlhan Başgöz'ün anılarını da şimdilik koymuyoruz.

Ama İlhan Başgöz'ün mektubundan şu bölümü Enver Gökçe'nin bir şiirini açığa çıkarttığı için kitaba almamız zorunlu.

(.....)

Kitabınıza başka bir yardımda bulunayım. Kitapçıklarımdan birinin arkasına Enver kendi el yazısı ile bir şiir yazmış. Yıl 1945 olmalı. Çok kısa ama, bence onun en güzel dizeleri arasına

konacak kadar güzel bu şiir. Şiirde başlık yok. Kendisine okuyun, bir başlık koysun. Bana sorarsa "Türkiyem" diyebilir. Siz de kitabınızın dış kapağına, fotokopisi ile beraber (el yazısının fotokopisini ekliyorum) bu şiiri koyun.

TÜRKİYEM
Senin emekçin olaydım
Şen olası türküsü
dost kokusu,dost selamı Türkiye

Başarı dileklerimle
İlhan Başgöz
1 Nisan 1980

4, "Kendi Diliyle Özyaşamı" hazırlanırken Enver Gökçe "OY BENİ" isimli şiirinde bazı değişiklikler yaptığını bildirmiştir. Şiirin birinci ve ikinci bölümünün ilk dizeleri "Oy nidem, nerelere gidem" biçimindeyken "Türkiye yaşanmaz oldu!" biçiminde değiştirmiştir. Yine birinci bölümün son dizesinde; "Kardeşçe hayat!" iken "Kollektif hayat" biçiminde değiştirmiştir.

5, Arif Damar Ozan'ın kaybolan bu şiirinin yalnızca 3 dizesi'ni hatırlıyor. Damar, Ozanın bu şiir de Aragon'un Direniş yıllarında yazdığı "Elsa'nın Gözleri" adlı şiirinden dolayı duyduğu dargınlığı dile getirdiğini belirtiyor. Ancak Gökçe daha sonraki yıllarda Aragon'u kınarken biraz haksız davrandığını belirtmiştir.

İÇİNDEKİLER

KENDİ DİLİYLE ÖZYAŞAMI 7
DOST DOST İLLE KAVGA . 21

YUSUF İLE BALABAN DESTANI
Bu Yusufun Dünya ya Bir Hoş Geldiğidir 23
Başlangıç 26
Uy Kirpi Kız Kirpi 28
Bu Balaban'ın Dünyadan Göçtüğüdür 31
Kirtim Kirt 33

DERGİLERDE KALANLAR
Gelmeyen Bahar 41
Ağıt 42
Bir Alıp Satıcı Gönül 43
Türkiyem 44
Vatandaş 45
Memleketimin Şarkıları 51
İlk Adım 55
Kardeşlik Acıları . 59
Bir İhtiyar . . . 62
Dost 65
Gök Mustafa. 70
1909-1946 . 71
39 Harbi. 73
Fakültenin Önü. 75
Mürettip Hasan 76
Görüş Günü . 78
Oy Beni . . 79
İbrahim 81
Turan Emeksiz 83
Köylülerime 86
Uyan Alim 87
Bir Milli Kurtuluş Türküsü . . 88
Ne fayda 89
Hastir Lan! 90
(...). 92

PANZERLER ÜSTÜMÜZE KALKAR

Keban Dedikleri 95
Yıldız Boklarıdır Üşüşür 96
Külli Topraksız ve Horlanmış 98
Böğürtlen Köklerinden ve Yarpuzlarından 101
Sağda Gider 103
Kısrağa Aştı 105
And Olsun Şart Olsun 108
Bizim Caddelerimizde de 109
Ah len Ah 110
Dayan Ha Yıkılma 112
Meri Kekliğim 114
Rotatifler Grayderler Dozerler 118
Ve de "Gâvur İçinde Yesirdiler" 120
Dönerdi Türbinler Döner 124
Panzerler Üstümüze Kalkar 125
Kimi Göbek Toplar Kimi Madımak 126
Onlar Yoksul Eti Yerler 128
Göze Göz Dişe Diş 130
Bir Kalleş Düzenci Geceden 131
Karlı Kabalaklı Dağ 135
Gözüm Başım Üstüne 140
Cevahir Yürekliler 141

BAZI GEREKLİ NOTLAR 143

ÇAĞDAŞ FANTAZYA

Popüler Kültür Açısından Bilim Kurgu ve Korku Sineması

Ünsal OSKAY

HALK ŞİİRİNDE GERÇEKÇİLİK

Rıza ZELYUT

AYKO Sanat ve Kültür Dizisi: 1

ELEŞTİRİYE BEŞ KALA

BEDRETTİN CÖMERT

Ne demişti, Varlık dergisinin 1 Nisan 1961 sayısında çıkan 'Sonuçsuz' adlı şiirinde- "Yeter ki ölümüm gürültülü olsun", mu demişti?

Evet, gürültülü oldu. Onbinler, faşizme yumruk kaldırarak yürüdü cenaze töreninde. Ama, neye yarar! Meyvaya durmuş ağaç, temmuz tozlarına yıkılmıştı bir kez, kanlar içinde!..

Bizler, onun yüzünü ve kişiliğini yakından tanıyan bizler de çekip gideceğiz birgün; fakat onun yapıtları, kuşaklar boyunca yaşayacak. Buna inanıyorum ben!..

HASAN HÜSEYİN

A Y K O Bilim Dizisi 1

Dünyamızı
güzelleştirmeye
bakalım.
Can dostların
ölümünden sonra
Yaşamanın bedeli
dünyamızı
güzelleştirme
doğrultusundaki
çabalardadır.

Cavit Orhan
Tütengil

SOSYAL BİLİMLERDE ARAŞTIRMA VE METOD

CAVİT ORHAN TÜTENGİL

Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Metod kitabının 1969'dan bu yana 5. baskısı ile okurlarına ulaşması, ülkemizde bilimsel araştırmalara ve toplumsal bilimlerde yöntem konusu duyulan ilgiyi göstermesi bakımından sevindiricidir. Kitabın okurlarca aranması aynı zamanda, insanlığa ve bilime düşman karanlık güçlerin sıktırdığı kurşunlarla aramızdan ayrılan Tütengil'in öldürülemeyeceğini, düşünceleri ve yapıtlarıyla yaşayacağını bir kez daha kanıtlamaktadır.

Şükriye Tütengil

A Y K O Eğitim Dizisi : 1

TARİH ÖĞRENİMİNE BAŞLANGIÇ

YAŞAR ÇAĞLAYAN

Türkiye'de örgün eğitim kurumlarındaki tarih öğrenimiyle yetinen aydınlarımızın, genel olarak tarihe bilim dışı bir yaklaşımla baktıkları, ezberlenen kronolojik olayları tarih sandıkları bir gerçektir. Ortaöğretim düzeyindeki tarih öğretiminin "hikâyeci ve pragmatik tarih" karmaşasından oluşmasının böyle bir sonucu doğurması doğaldır. Çünkü örgün eğitim kurumları dışında, kişisel çabalarla tarih bilimini — o da elyordamıyla — tanıma olanağı bulamayanların eğitim kurumlarında öğrendikleri "hikâ[illegible]le toplumun diyalektik gelişim sürecini[illegible] olarak kavrayamamalarını olağan görmek

TÜRKİYEM

Senin emekçin olaydım
sen olası türküsü
dost kokusu, dost selamı Türkiye
Ankara / 1945

AYKO

150 TL